

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

**ВИДАТНІ ПОСТАТІ ПСИХОЛОГІЇ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
VI регіонального наукового семінару
до дня психолога

23 квітня 2019 р., м. Львів

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 16 квітня 2019 року, протокол № 3.

Видатні постаті психології: історія, сучасність і перспективи : матеріали VI регіонального наукового семінару до дня психолога (23 квітня 2019 р., м. Львів). Львів, 2019. 112 с.

Редакційна колегія: *Литвин Андрій Віленович* – завідувач кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор (*голова*); *Вдович Світлана Михайлівна* – доцент кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник (*упорядник, відповідальний секретар*); *Кривопишина Олена Анатоліївна* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор психологічних наук, професор; *Руденко Лариса Анатоліївна* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник; *Сірко Роксолана Іванівна* – заступник завідувача кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент.

У збірнику матеріалів регіонального наукового семінару до дня психолога представлені досягнення видатних психологів і їх вплив на розвиток цивілізації, розглянуто провідні напрями психології, їх сучасний стан і перспективи, а також міждисциплінарні аспекти психології.

Рекомендовано для науковців, психологів-практиків і педагогів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів.

Матеріали подаються в авторській редакції.

Рецензенти:

Кривопишина Олена Анатоліївна – доктор психологічних наук, професор;
Васянович Григорій Петрович – доктор педагогічних наук, професор.

Зміст

Розділ 1

Видатні психологи та їх вплив на розвиток цивілізації

Ксенія Березяк

Вольфганг Льюш – засновник імагінативної психотерапії тіла 6

Ігор Березький, науковий керівник – Алла Неурова

Віктор Франкл: «Бути людиною» 10

Наталія Болехівська, науковий керівник – Світлана Вдович

Психоаналіз Зигмунда Фрейда 13

Антоніна Боярська, науковий керівник – Світлана Вдович

Піраміда людських потреб психолога-гуманіста Абрахама Маслоу 17

Світлана Вдович

Ідеї гуманізму в психолого-педагогічній спадщині Степана Балея 19

Олена Гаврилюк, науковий керівник – Світлана Вдович

Его-теорія особистості Еріка Еріксона 22

Ірина Гажев, науковий керівник – Андрій Романишин

Філіп Зімбардо та тюремний експеримент 24

Олена Гапонюк, науковий керівник – Світлана Вдович

А. Маслоу – засновник психології толерантності 28

Вікторія Гродська, науковий керівник – Роман Яремко

Григорій Силевич Костюк: біографія і дослідження у психології 30

Крістіна Дячук, науковий керівник – Алла Неурова

Джон Боулбі – теорія прив’язаності 33

Ірина Козел, науковий керівник – Ксенія Березяк

Сучасні підходи до корекції стосунків шлюбної пари 35

Юлія Коструліна, науковий керівник – Ксенія Березяк

Пол Екман – дослідник психології емоцій 38

Марта Маковецька, науковий керівник – Світлана Вдович

Вільям Джеймс – перший дослідник феномена «Я» в психології .. 42

Вікторія Мутенко, науковий керівник – Наталія Мудрик

Екзистенційне консультування Ірвіна Девіда Ялона 44

Віктор Повстин, науковий керівник – Андрій Ковальчук Психологічний стан людини при удосконаленні техніки стрільби	79
В'ячеслав Сурін, науковий керівник – Роксолана Сірко Плацебо як вид психологічного феномена	81

Розділ 3 Міждисциплінарні аспекти психології

Світлана Біняшевська, науковий керівник – Роксолана Сірко Брехня як соціально-психологічний феномен	83
Дар'я Кліщ, науковий керівник – Тетяна Конівіцька Риторичні аспекти психологічного консультування	85
Тетяна Конівіцька Підготовка до публічного виступу крізь призму психології	87
Зоряна Кремінь, науковий керівник – Роксолана Сірко Маніпулятивний вплив у спілкуванні	91
Діана Мельничайко, науковий керівник – Андрій Цюприк Соціально-психологічні причини конфліктів у сім'ї	93
Надія Урбанська, науковий керівник – Роман Яремко Проблема професійної спрямованості старшокласників	95
Галина Федюк Психолого-педагогічні ідеї академіка І. Зязюна	97
Інна Шишова Дитиноцентризм вчення В. Сухомлинського й інклюзивна освіта	100
Наші автори	104

оточують); сприйняття себе, інших людей і людства в цілому; природність, безпосередність, простота поведінки незалежно від оточення і культури. Самоактуалізовані люди покладаються на власний потенціал, у них високо розвинуті самодисципліна, активність, відповідальність. Їхня внутрішня сила дозволяє не зважати на соціальні умовності, почесні, високий статус, популярність і престиж, оскільки найважливішим є саморозвиток і внутрішнє зростання [2].

Розглядаючи толерантність як характеристику самоактуалізованої особистості, ми виходили з такого визначення: «толерантність – це моральна якість людини, яка характеризується розумінням багатомірності навколишньої дійсності, різноманітних форм і способів вираження її людьми, розумінням відповідності вірності суджень, думок, висловів, оцінок тощо; знанням і повагою прав і свободи кожної людини, прийняття її такою, якою вона є; терпимістю в стосунках будь-якої «інакшості», не виходячи за рамки норм і правил людства» [3, с. 103].

Таким чином, ґрунтуючись на зазначених вище характеристиках та особливостях самоактуалізованих людей, можна стверджувати, що їм властива така риса особистості, як толерантність. Адже вона виступає одним зі шляхів розуміння себе й інших такими, якими вони є, що сприяє побудові гармонійних і дружніх стосунків на основі доброзичливості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безюлева Г. В., Шеламова Г. М. Толерантность: взгляд, поиск, решение. Москва : Вербум-М, 2003. 120 с.
2. Маслоу А. Мотивация и личность / пер. с англ. А. Тетлыбаевой. С.-Пб. : Евразия, 1999. 478 с.
3. Селюкова Е. А. Воспитание толерантных взаимоотношений в школе. Актуальные вопросы современной педагогики. Уфа, 2013. С. 103–105.

*Вікторія Гродська,
науковий керівник – Роман Яремко*

Григорій Силович Костюк: біографія і дослідження у психології

Костюк Г.С. український психолог, який свого часу зробив значний внесок в розвиток психології.

Видатний вчений народився у селянській сім'ї 23 листопада 1899 року в селі Могильне, Херсонської губернії, Російської імперії (нині Гайворонського району Кіровоградської області, Україна).

У 1915–1919 роках навчався у київській Колегії Павла Галагана. У 1919–1920 роках повернувся до рідного села, де викладав у школі. 1920 року поступив до філософсько-педагогічного факультету Київського вищого інституту народної освіти. Під час навчання також викладав математику у київській трудовій школі № 61 ім. І. Франка, яка була в той час експериментальною школою Наркомпросу України. Закінчив інститут 1923 року і тоді ж призначений директором цієї школи. Паралельно навчався в аспірантурі за спеціальністю «психологія». По закінченні аспірантури (1928) успішно захистив кандидатську дисертацію, у якій узагальнив спостереження за розумовим розвитком учнів.

Свою першу наукову роботу – статтю «Математика в трудовій школі (з досвіду київських трудшкіл за 1923–1924 рр.)» Костюк Г.С. опублікував у 1924 році. У ній він дослідив необхідні психологічні елементи для формування методики навчання математиці [1].

Також за ініціативи Г.С. Костюка 1 жовтня 1945 року було створено Український інститут психології, де більш детально почали вивчати така галузь науки як вікова психологія.

І ось що він досліджував:

- перехід від дослідження вікового розвитку окремих психічних процесів та властивостей людини до цілісного аналізу її психічного та особистісного розвитку. Психологія розвитку відображає спроби створення комплексної характеристики всього онтогенезу психіки;

- поєднання досліджень загально-вікових тенденцій психічного розвитку з вивченням його індивідуального варіанта зі з'ясуванням відхилень та аналогій;

- створення інтегральних концепцій вікового розвитку та поєднання зусиль дослідників різних сфер наукового знання для реалізації системного підходу до вивчення вікового розвитку людини;

- удосконалення методики і методів дослідження вікового розвитку.

Про те особливої уваги приділяв дитячій психології. Адже його цікавило те, як дитина пізнає і вивчає світ, вивчав її сприйняття і шукав особливий підхід для того, щоб покращити пізнавальні процеси дити.

А науковий поступ сучасної вітчизняної вікової психології відбувається завдяки діяльності лабораторій інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України, очолюваному нині академіком С.Д. Максименком, науково-дослідних інститутів та кафедр психології університетів. [2]

Також С.Д. Максименком була написана книга де він і інші автори описують галузі психології які досліджував Г.С. Костюк.

Популярним напрямком його досліджень була «генетична психологія». Предметом дослідження був процес створення образу при сприйнятті предмета в ускладнених умовах. Моделлю процесу стало зображення предмета, розташованого у темній камері, який раз у раз освітлювався спалахом електронно-імпульсивної лампи. Спочатку предмет для піддослідного вимальовувався не чітко, а згодом, коли до спалахів виробилися рефлексії, образ став чітким.

Ось, коротко, основні компоненти предмета діяльності експериментатора:

- перший – чутливість зорового аналізатора, який отримав енергію зовнішнього впливу і через малу її потужність не був здатен перетворити її у факт свідомості;

- другий – вимальовування предмета, що сприймається, виникнення його на сітківці ока і становлення його абрису з невизначеними межами та з порожнинами в його цілісному образі;

- третій – пізнавальні дії (сенсорні, перцептивні, репродуктивні, мислительні), що здійснюють зміни образу і фіксації відмінностей, перетворюючи енергію впливів у визначений образ;

- четвертий – рух наявної, але не досить повної інформації про предмет. Створюються гіпотези-образи, які замінюються більш правдоподібними;

- п'ятий – розвиток образу внаслідок відображення предмета і його об'єктивація шляхом виокремлення його ознак, структури, віднесення його до певної категорії, вербалізації і аж до впевненого розв'язання перцептивної задачі;

- шостий – творчість. Аналіз психологічних складових (характеристика психічного), який необхідний при переході людини від перцептивних задач до більш складних форм пізнавальної, духовної та продуктивної діяльності.

Отже за результатами описаного дослідження ми бачимо, що психічний розвиток не залежить тільки від навчання, а залежить більше від виховання і законів специфічної рушійної сили [3].

А загалом Костюк Г.С. був дуже мудрою і хорошою людиною, який цікавився розвитком дітей і також своїх учнів. Усі були захоплені його інтелектом і тим як він проводив свої дослідження. Його учні пізнавали його зовсім іншим адже він був для них не тільки видатним вченим, а й товаришем і завдяки цьому Костюк Г.С. до кожного знаходив підхід.[3] Він завжди був проти вульгаризації, догматизму, спрощеного тлумачення складних явищ, завжди прагнув гармонійного по-

єднання взаємодоповнювальних конструктивних засад, таких, скажімо, як високий теоретичний рівень досліджень і їх тісний зв'язок із запитам практиці, оперуючись на вітчизняні традиції і врахування новітніх досягнень світової науки [4].

ЛІТЕРАТУРА:

1. <http://old.dnpb.gov.ua/id/1006/>
2. https://pidruchniki.com/14170120/psihologiya/osnovni_etapi_rozvitku_vikovoyi_psihologiyi
3. Національна академія педагогічних наук України інститут психології імені Г.С. Костюка. «Г.С. Костюк – особистість, вчений, громадянин».
4. Балл Г. О. Григорій Костюк — видатний психолог України // Освіта і управління. — 1999. — № 3. — С. 218–224

*Крістіна Дячук,
науковий керівник – Алла Неурова*

Джон Боулбі – теорія прив'язаності

Джон Боулбі (1907–1990) відомий як видатний дослідник психічного розвитку дитини. Він отримав медичну освіту у Кембриджському університеті (спеціалізація – дитяча психіатрія). Вчений зацікавився проблемою дитячих травм у ранньому віці і роллю сім'ї у психічному розвитку дитини. Все життя Боулбі був прихильником психоаналізу, однак у своїх наукових дослідженнях використовував досягнення перш за все біології та етології.

Гіпотезу, яку перевіряв Боулбі, можна сформулювати таким чином: порушення у психічному розвитку зумовлені порушенням стосунків між батьками і дитиною. Він порівняв психологічні особливості малолітніх правопорушників з їхніми однолітками із благополучних сімей. У 1946 р. вийшла перша книга Боулбі, досить виразна назва якої підійшла б швидше для детективу, а не наукової праці – «Сорок чотири юних злодії».

Боулбі встановив, що найбільш суттєва відмінність між двома вибірками полягала у тому, що діти, які не мали схильності до правопорушень, виховувались в умовах батьківської турботи та мали позитивні стосунки зі своїми матерями впродовж всього життя. Між тим, серед 44 неповнолітніх правопорушників виявилось 17, які у віці до п'яти років були в розлуці зі своєю матір'ю не менше ніж півроку. Боулбі визначив, що це і є той чинник, який зумовив відхилення у психічному розвитку.